

Projekt

z dnia 6 sierpnia 2024 r.

Zatwierdzony przez

**UCHWAŁA NR
RADY MIASTA ELKU**

z dnia 25 lipca 2024 r.

w sprawie Programu Ochrony Zdrowia Psychicznego w mieście Elku na lata 2024-2028

Na podstawie art. 2 ust. 4 pkt 1 ustawy z dnia 19 sierpnia 1994 r. o ochronie zdrowia psychicznego (Dz. U. z 2024 r. poz. 917) oraz § 2 ust. 1 pkt 8 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 30 października 2023 r. w sprawie Narodowego Programu Ochrony Zdrowia Psychicznego na lata 2023-2030 (Dz. U. poz. 2480), uchwala się, co następuje:

§ 1. Przyjmuje się do realizacji Program Ochrony Zdrowia Psychicznego w mieście Elku na lata 2024-2028, stanowiący załącznik do uchwały.

§ 2. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Program Ochrony Zdrowia Psychicznego w mieście Ełku na lata 2024-2028

EŁK 2024

Spis treści

Wprowadzenie.....	3
1. Uwarunkowania prawne i programowe.....	4
2. Charakterystyka sytuacji społecznej Miasta.....	7
3. Diagnoza obszaru zdrowia psychicznego w Mieście.....	11
4. Zasoby lokalnego systemu ochrony zdrowia psychicznego.....	15
5. Cele i kierunki działania.....	17
6. Monitoring Programu.....	19
7. Źródła finansowania.....	20

Wprowadzenie

W świetle definicji Światowej Organizacji Zdrowia (WHO) zdrowie psychiczne stanowi dobrostan, w którym człowiek realizuje swoje możliwości, radzi sobie z różnorodnymi sytuacjami życiowymi, a także jest w stanie uczestniczyć w życiu społecznym oraz produktywnie pracować. Zdrowie psychiczne to fundament dobrego samopoczucia i efektywnego funkcjonowania osoby w społeczeństwie – oznacza więc znacznie więcej niż brak zaburzeń i chorób psychicznych¹.

Ostatnie lata przyniosły szereg wyzwań, takich jak pandemia Covid-19, wojna w Ukrainie czy dynamiczny wzrost inflacji, które wywarły wpływ w wielu dziedzinach życia społeczeństwa. Najbardziej widoczny jest on w sferze gospodarczej i odczuwalnym pogorszeniu się sytuacji bytowej i ekonomicznej rodzin, natomiast w sferze społecznej ujawnia się poprzez intensyfikację problemów społecznych. Izolacja społeczna wprowadzona w okresie pandemii, powodująca ograniczenie wielu sfer aktywności społecznej oraz dostępu do opieki zdrowotnej, mogła spowodować pogorszenie się stanu zdrowia psychicznego społeczeństwa oraz ograniczyła dostęp do specjalistycznej pomocy. Jednocześnie mogła przyczynić się do pogłębienia zaburzeń psychicznych, w tym zaburzeń lękowych, a także zwiększenia skali zachorowań na choroby psychiczne. Nie bez znaczenia pozostaje tu również poczucie zagrożenia w związku z wojną, która wybuchła w Ukrainie, a także współczesne dynamiczne tempo życia, narażenie na długotrwały stres, coraz większa liczba osób doświadczających samotności i spłykanie relacji międzyludzkich.

Na zdrowie psychiczne wpływ ma też wiele innych czynników, wśród których są uwarunkowania biologiczne (np. płciowe, genetyczne), indywidualne (np. doświadczenia osobiste), rodzinne i społeczne (np. relacje), a także ekonomiczne i środowiskowe (np. warunki życia). Nie bez znaczenia są nadal funkcjonujące w świadomości społecznej stereotypy dotyczące korzystania ze wsparcia psychologa lub psychiatry. Psychiatria traktowana jest jako „wstydliva” dziedzina medycyny, a osoby leczące się psychiatrycznie nierzadko są piętnowane, co powoduje, że nie chcą podjąć leczenia bądź ukrywają ten fakt. W najbliższych latach trzeba jednak prognozować zwiększanie skali zapotrzebowania na wsparcie specjalistów w obszarze zdrowia psychicznego, z uwagi na wskazane już czynniki, a także pogłębiające się starzenie społeczeństwa, rozpad relacji rodzinnych, rozwój nowych technologii oraz uwarunkowania środowiskowe i geopolityczne, które mogą pogłębiać poczucie zagrożenia.

Dokument ten stanowi kontynuację *Programu Ochrony Zdrowia Psychicznego w mieście Ełku na lata 2020-2022*. Składa się z dwóch zasadniczych części, tj. diagnozy obszaru objętego programem oraz założeń wdrożeniowych. Pierwszy z wymienionych elementów zawiera ogólną charakterystykę Miasta oraz diagnozę różnych aspektów obszaru zdrowia psychicznego mieszkańców Ełku. Diagnoza została opracowana w oparciu o dane, których

¹ L. Gromulska, Zdrowie psychiczne w świetle dokumentów Światowej Organizacji Zdrowia, Przegląd Epidemiologiczny 2010, s. 127-132.

źródło stanowiły w szczególności rejestry instytucji funkcjonujących w szeroko rozumianej sferze polityki społecznej Miasta, a także dane zaczerpnięte z Banku Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego. Część wdrożeniowa Programu zawiera cele oraz katalog niezbędnych kierunków działań wypracowanych na podstawie diagnozy, z uwzględnieniem istniejących uwarunkowań prawnych i programowych.

1. Uwarunkowania prawne i programowe

Podstawę prawną opracowania niniejszego Programu stanowi *Ustawa z dnia 19 sierpnia 1994 r. o ochronie zdrowia psychicznego*, która określa zadania jednostek samorządu terytorialnego w obszarze ochrony zdrowia psychicznego, a także reguluje kwestie związane z badaniem, leczeniem, rehabilitacją, opieką i pomocą, postępowaniem leczniczym, przyjęciem do domu pomocy społecznej, postępowaniem przed sądem opiekuńczym oraz ochroną tajemnicy związanej z wykonywaniem czynności wynikających z ustawy.

W preambule do ww. ustawy wskazano, iż *zdrowie psychiczne jest fundamentalnym dobrem osobistym człowieka, a ochrona praw osób z zaburzeniami psychicznymi należy do obowiązków państwa*. W świetle art. 1 ochronę zdrowia psychicznego mają zapewniać organy administracji rządowej i samorządowej oraz instytucje do tego powołane. W działaniach w tym obszarze mogą również uczestniczyć stowarzyszenia i inne organizacje społeczne, fundacje, samorządy zawodowe, kościoły i inne związki wyznaniowe oraz grupy samopomocy pacjentów i ich rodzin, a także inne osoby fizyczne i prawne.

Ochrona zdrowia psychicznego, w świetle art. 2 ustawy, obejmuje realizację zadań dotyczących w szczególności: 1) promocji zdrowia psychicznego i zapobiegania zaburzeniom psychicznym; 2) zapewnienia osobom z zaburzeniami psychicznymi wielostronnej i powszechnie dostępnej opieki zdrowotnej oraz innych form opieki i pomocy niezbędnych do życia w środowisku rodzinnym i społecznym oraz 3) kształtowania wobec osób z zaburzeniami psychicznymi właściwych postaw społecznych, a zwłaszcza zrozumienia, tolerancji, życzliwości, a także przeciwdziałania ich dyskryminacji. Zadania z zakresu promocji zdrowia psychicznego

i zapobiegania zaburzeniom psychicznym realizowane są w ramach Narodowego Programu Zdrowia, a pozostałe, wskazane w punktach 2) i 3) – w ramach Narodowego Programu Ochrony Zdrowia Psychicznego.

Ustawa definiuje ponadto osobę z zaburzeniami psychicznymi. W świetle art. 3 ust. 1 osoba z zaburzeniami psychicznymi to osoba chora psychicznie (wykazująca zaburzenia psychiatryczne), upośledzona umysłowo oraz wykazującą inne zakłócenia czynności psychicznych, które zgodnie ze stanem wiedzy medycznej zaliczane są do zaburzeń psychicznych, a osoba ta wymaga świadczeń zdrowotnych lub innych form pomocy i opieki niezbędnych do życia w środowisku rodzinnym lub społecznym.

Inne ustawy istotne dla realizacji zadań związanych z ochroną zdrowia psychicznego na poziomie gminy to w szczególności:

- Ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym,
- Ustawa z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych,
- Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej,
- Ustawa z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych.

Kluczowym dokumentem strategicznym i realizacyjnym w obszarze ochrony zdrowia psychicznego jest Narodowy Program Ochrony Zdrowia Psychicznego na lata 2023-2030, przyjęty Rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 30 października 2023 r. Określone w nim cele główne są następujące:

- 1) zapewnienie osobom z zaburzeniami psychicznymi, w tym osobom uzależnionym oraz doświadczającym kryzysu psychicznego, wszechstronnej i kompleksowej opieki i wsparcia adekwatnych do ich potrzeb;
- 2) prowadzenie działań na rzecz zapobiegania stygmatyzacji i dyskryminacji osób z zaburzeniami psychicznymi.

Cele szczegółowe Programu określono w dwóch zakresach, tj.

- 1) w zakresie zapewniania osobom z zaburzeniami psychicznymi, w tym osobom uzależnionym oraz doświadczającym kryzysu psychicznego, wszechstronnej i kompleksowej opieki i wsparcia adekwatnych do ich potrzeb:
 - a) upowszechnienie zintegrowanego i kompleksowego modelu ochrony zdrowia psychicznego w oparciu o model opieki środowiskowej,
 - b) upowszechnienie nowego modelu ochrony zdrowia psychicznego dzieci i młodzieży opartego o trzy poziomy referencyjne,
 - c) upowszechnianie i zapewnienie dostępu do specjalistycznych programów terapeutycznych oraz procedur diagnostycznych,
 - d) upowszechnienie zróżnicowanych form pomocy i oparcia społecznego,
 - e) aktywizacja zawodowa i społeczna osób z zaburzeniami psychicznymi,
 - f) skoordynowanie dostępnych form opieki i wsparcia,
 - g) udzielanie wsparcia psychologiczno-pedagogicznego dzieciom, uczniom, rodzicom i nauczycielom,
 - h) opracowanie i wdrożenie nowego, zintegrowanego i kompleksowego modelu opieki nad osobami uzależnionymi i ich bliskimi,
 - i) upowszechnienie rekomendowanych założeń do programów terapeutycznych dla dzieci i młodzieży problemowo korzystających z nowych technologii cyfrowych,
 - j) opracowanie we współpracy z towarzystwami naukowymi właściwymi w sprawach uzależnień oraz z podmiotami zrzeszającymi psychoterapeutów uzależnień, standardów lub rekomendacji postępowania medycznego, psychologicznego

i psychoterapeutycznego w podmiotach prowadzących działalność leczniczą w zakresie leczenia uzależnień;

- 2) w zakresie prowadzenia działań na rzecz zapobiegania stygmatyzacji i dyskryminacji osób z zaburzeniami psychicznymi:
 - a) prowadzenie działań informacyjno-edukacyjnych dotyczących przedstawiania wizerunku osób z zaburzeniami psychicznymi w mediach,
 - b) prowadzenie działań informacyjno-edukacyjnych dotyczących konieczności respektowania praw osób z zaburzeniami psychicznymi.

Jednostkom samorządu terytorialnego szczebla gminnego przyznano realizację celu: Zapewnienie osobom z zaburzeniami psychicznymi, w tym osobom uzależnionym oraz doświadczającym kryzysu psychicznego, wszechstronnej i kompleksowej opieki i wsparcia adekwatnych do ich potrzeb, w tym celu szczegółowego: Udzielanie wsparcia psychologiczno-pedagogicznego dzieciom, uczniom oraz dwa zadania:

- 1) zapewnienie wsparcia specjalistycznego dzieciom i uczniom, z uwzględnieniem ich zróżnicowanych potrzeb edukacyjnych i rozwojowych, ich rodzinom oraz nauczycielom przez poradnie psychologiczno-pedagogiczne przy współpracy z podmiotami działającymi na rzecz wsparcia dzieci, uczniów, rodzin, nauczycieli;
- 2) udzielanie pomocy psychologiczno-pedagogicznej dzieciom i uczniom, z uwzględnieniem ich zróżnicowanych potrzeb edukacyjnych i rozwojowych, ich rodzinom oraz nauczycielom w jednostkach systemu oświaty.

Ponadto istotne są założenia Narodowego Programu Zdrowia na lata 2021-2025, przyjętego Rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 30 marca 2021 r., który określa zadania do realizacji przez organy władzy publicznej i ściśle współpracujące z nimi podmioty. Trzeci cel operacyjny tego Programu to *Ochrona zdrowia psychicznego*. W jego ramach JST określono realizatorami takich działań jak zapewnienie dostępu do pomocy w kryzysie psychicznym przez dostęp do konsultacji za pośrednictwem narzędzi teleinformatycznych (w tym telefony wsparcia i zaufania, poradnie internetowe, infolinie i linie wsparcia), dostosowanej do potrzeb osób w różnym wieku) oraz rozwój kompetencji pracowników ochrony zdrowia, pracowników oświaty, pomocy społecznej, służb mundurowych, osób duchownych i innych grup zawodowych, w zakresie wczesnego wykrywania symptomów zachowań samobójczych oraz podejmowania interwencji wobec osób przejawiających zachowania samobójcze.

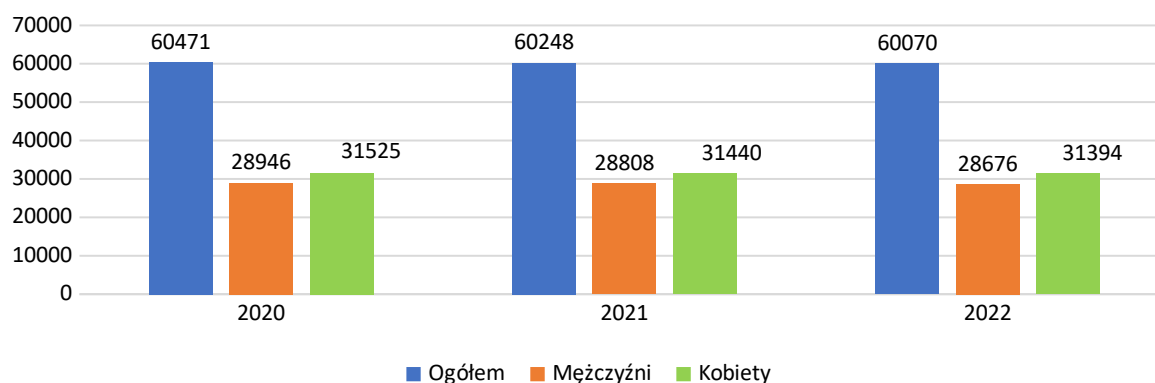
Problematyka ochrony zdrowia psychicznego została ujęta w *Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Ełku na lata 2024-2030* w ramach jej Priorytetu 2. *Włączenie społeczne osób wymagających wsparcia w codziennym funkcjonowaniu*. Zawarto tu działania służące poprawie jakości życia i zwiększeniu dostępu do usług społecznych osób z niepełnosprawnościami i chorujących, takie jak zwiększenie dostępności środowiskowych form pomocy; rozwój podmiotów oferujących różne formy opieki i wsparcia, zapewniających pomoc w zaspokajaniu niezbędnych potrzeb życiowych, a także stymulujących intelektualną,

psychiczną i fizyczną sprawność, realizacja akcji i wydarzeń lokalnych służących integracji, kształtowaniu odpowiednich zachowań i stylu życia oraz przełamywaniu stereotypów dotyczących osób starszych, osób z niepełnosprawnościami i chorujących wśród społeczeństwa, a także upowszechnianie instrumentów wsparcia ułatwiających funkcjonowanie w środowisku lokalnym osobom z niepełnosprawnościami. Działanie skierowane bezpośrednio do osób z zaburzeniami psychicznymi to zwiększenie oferty wsparcia dla osób będących w kryzysie psychicznym, chorujących psychicznie, w tym dzieci, a także osób z zaburzeniami psychicznymi i innymi dysfunkcjami (np. porażenie mózgowe, Zespół Aspergera, ADHD) poprzez tworzenie i rozwój instytucjonalnych form wsparcia, usługi opiekuńcze, projekty socjalne itd.

2. Charakterystyka sytuacji społecznej Miasta

Liczba mieszkańców Ełku w 2022 roku² ukształtowała się na poziomie 60 070 osób. Przeważały wśród nich kobiety, które w 2022 roku w liczbie 31 394 stanowiły 52,3% ogółu, podczas gdy liczba mężczyzn kształtowała się na poziomie 28 676 osób (47,7%). W porównaniu do 2021 roku miał miejsce niewielki spadek liczby ludności, o 178 osób (o 0,3%). Na zmniejszenie się liczby ludności Ełku wpłynęły zarówno ujemny przyrost naturalny, jak i ujemne saldo migracji. W 2022 roku przyrost naturalny wyniósł -76 osób. W tym czasie liczba urodzeń żywych ukształtowała się na poziomie 475, natomiast liczba zgonów na poziomie 551. Na ujemną wartość przyrostu naturalnego wpływ miał przede wszystkim spadek liczby urodzeń – o 52 w latach 2021-2022. Liczba zgonów spadła w tym czasie o 99.

Wykres 1. Zmiany liczby ludności Ełku w latach 2020-2022

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE NA PODSTAWIE DANYCH BDL GUS.

Podobne znaczenie dla zmian liczby ludności Ełku w 2022 roku miała skala migracji gminnych na pobyt stały. W 2022 roku z miasta wymeldowały się 683 osoby, natomiast zameldowało 613 nowych mieszkańców. Saldo migracji wyniosło -70, co oznacza, że o tyle zmniejszyła się liczba osób faktycznie zamieszkujących Ełk w wyniku migracji.

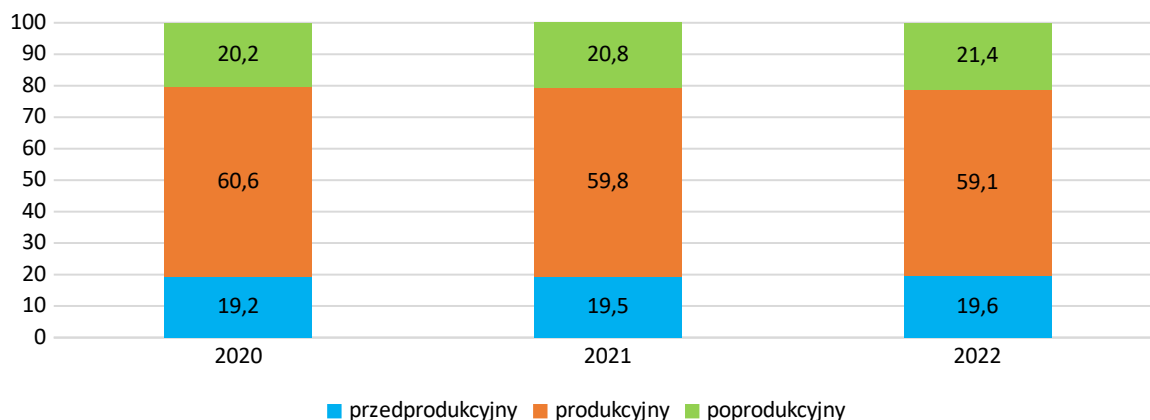
² W momencie opracowywania dokumentu nie były dostępne dane za 2023 rok.

Społeczeństwo Ełku, podobnie jak ludność województwa warmińsko-mazurskiego, kraju oraz państw Europy Zachodniej, wykazuje cechy *starzenia się*. W latach 2020-2022 można zaobserwować:

- wzrost odsetka osób w wieku przedprodukcyjnym, a więc dzieci i młodzieży do 17 roku życia – z 19,2% w 2020 roku do 19,6% w 2022 roku;
- spadek odsetka osób w wieku produkcyjnym (mężczyźni 18-64 lata, kobiety 18-59 lat) – z 60,6% do 59,1%;
- wzrost odsetka osób w poprodukcyjnym okresie życia (mężczyźni 65 lat i więcej, kobiety od 60 lat wzwyż) – z 20,2% do 21,4%.

Powyższe dane pozwalają prognozować intensyfikację zjawiska *starzenia się* społeczeństwa Ełku. Warto bowiem zauważyć, że dynamika wzrostu odsetka osób w wieku poprodukcyjnym w strukturze mieszkańców Miasta stale utrzymuje się na dość wysokim poziomie, wynoszącym od 0,6 do 1 punktu procentowego w całym okresie analizy.

Wykres 2. Ludność Ełku według ekonomicznych grup wieku w latach 2020-2022 (w %)

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE NA PODSTAWIE DANYCH BDL GUS.

Zjawisko *starzenia się* społeczeństwa potwierdzają wartości wskaźników obciążenia demograficznego ludności Ełku w latach 2020-2022. W 2022 roku na 100 osób w wieku produkcyjnym w Ełku przypadało 36,2 osoby w wieku poprodukcyjnym i 69,3 osób w wieku nieprodukcyjnym. Na 100 osób w wieku przedprodukcyjnym natomiast było 109,2 osób w wieku poprodukcyjnym. Współczynnik obciążenia demograficznego osobami starszymi wyniósł 26,5, a odsetek osób w wieku 65 lat i więcej w populacji ogółem kształtował się na poziomie 17,6%. W porównaniu do 2020 roku wszystkie te wskaźniki wzrosły. Dla przykładu wskaźnik liczby ludności w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym wzrósł o 3,3 punktu, a współczynnik obciążenia demograficznego osobami starszymi – o 3,1 punktu.

Tabela 1. Wskaźniki obciążenia demograficznego ludności Ełku w latach 2020-2022

Wyszczególnienie	2020	2021	2022
Ludność w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym	66,0	67,6	69,3

Ludność w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku przedprodukcyjnym	99,0	101,5	109,2
Ludność w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym	32,9	34,1	36,2
Współczynnik obciążenia demograficznego osobami starszymi	23,4	24,5	26,5
Odsetek osób w wieku 65 lat i więcej w populacji ogółem	15,8	16,5	17,6

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE NA PODSTAWIE DANYCH BDL GUS.

O sytuacji społeczno-ekonomicznej danego obszaru może również świadczyć wysokość stopy bezrobocia, która obrazuje procentowy stosunek liczby ludności bezrobotnej do liczby ludności aktywnej zawodowo. W powiecie ełckim kształtowała się ona w grudniu 2023 roku na poziomie 10,7%, czyli mniejszym, o 1,3 punktu, niż w 2021 roku.

Tabela 2. Bezrobotni w Ełku w latach 2021-2023

Wyszczególnienie	2021	2022	2023
Ogółem	1 804	1 750	1 674
Kobiety	980	902	827
Mężczyźni	824	848	847
Do 25 roku życia	168	147	162
Do 30 roku życia	368	336	320
Powyżej 50 roku życia	515	435	431
Długotrwale bezrobotni	844	802	770

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE NA PODSTAWIE DANYCH BDL GUS.

W grudniu 2023 roku w Powiatowym Urzędzie Pracy w Ełku zarejestrowane były 1 674 osoby bezrobotne z obszaru Ełku. W porównaniu do 2021 roku ich liczba spadła o 130, tj. o 7,2%. W strukturze bezrobotnych w 2023 roku dominowali mężczyźni, którzy w liczbie 847 stanowili 50,6% ogółu. Wśród bezrobotnych, 431 osób (25,7%) to osoby powyżej 50 roku życia. Osoby w wieku do 30 lat, w liczbie 320, stanowiły 19,1% ogółu bezrobotnych. Aż 770 osób, tj. 46,0% to osoby długotrwale bezrobotne.

W 2023 roku świadczenia z pomocy społecznej w ramach zadań własnych i zleconych w formie decyzji przyznano 1 501 osobom. Łącznie objęto wsparciem 1 310 rodzin, w tym 2 372 osoby w tych rodzinach.

Tabela 3. Powody przyznawania pomocy społecznej w Ełku w latach 2021-2023

Wyszczególnienie	2021		2022		2023	
	Liczba rodzin	Liczba osób w rodzinach	Liczba rodzin	Liczba osób w rodzinach	Liczba rodzin	Liczba osób w rodzinach
Ubóstwo	749	1366	704	1369	687	1275
Sieroctwo	1	1	1	1	0	0
Bezdomność	55	55	68	69	68	68

Potrzeba ochrony macierzyństwa	163	729	144	660	108	520
- w tym wielodzietność	112	570	114	570	82	434
Bezrobocie	566	1238	482	1113	480	1044
Niepełnosprawność	617	944	584	899	516	811
Długotrwała lub ciężka choroba	1038	1630	982	1597	960	1579
Bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego	206	653	88	306	106	356
- w tym rodziny niepełne	186	587	62	199	70	182
- w tym rodziny wielodzietne	7	34	30	135	33	177
Przemoc w rodzinie/Przemoc domowa ³	11	36	6	12	4	12
Potrzeba ochrony ofiar handlu ludźmi	0	0	1	3	1	3
Alkoholizm	210	294	177	217	181	220
Narkomania	26	28	27	36	24	30
Trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego	26	31	34	46	42	52
Zdarzenie losowe	2	4	2	4	0	0
Sytuacja kryzysowa	1	4	0	0	0	0
Kłęska żywiołowa lub ekologiczna	0	0	0	0	0	0

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE NA PODSTAWIE DANYCH MOPS W EŁKU.

Zgodnie z art. 7 ustawy o pomocy społecznej, pomoc ta udzielana jest osobom i rodzinom w szczególności z następujących powodów: ubóstwo; sieroctwo; bezdomność; bezrobocie; długotrwała lub ciężka choroba; niepełnosprawność; przemoc domowa⁴; potrzeba ochrony ofiar handlu ludźmi; potrzeba ochrony macierzyństwa lub wielodzietności; bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego, zwłaszcza w rodzinach niepełnych lub wielodzietnych; trudności w integracji cudzoziemców, którzy uzyskali w Rzeczypospolitej Polskiej status uchodźcy, ochronę uzupełniającą lub zezwolenie na pobyt czasowy w związku z tymi okolicznościami; trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego; alkoholizm lub narkomania; zdarzenie losowe i sytuacja kryzysowa oraz klęska żywiołowa lub ekologiczna.

Wśród głównych powodów udzielania pomocy społecznej przez MOPS w Ełku w 2023 roku należy wskazać następujące:

- ⇒ długotrwała lub ciężka choroba – 960 rodzin (1 597 osób w rodzinach);
- ⇒ ubóstwo – 687 rodzin (1 275 osób);
- ⇒ niepełnosprawność – 516 rodzin (811 osób);
- ⇒ bezrobocie – 480 rodzin (1 044 osoby);

³ Pojęcie przemocy w rodzinie zostało zastąpione pojęciem przemocy domowej poprzez uchwalenie i wejście w życie *Ustawy z dnia 9 marca 2023 r. o zmianie ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie oraz niektórych innych ustaw*. W statystyce dotyczącej 2022 roku funkcjonuje nadal pojęcie przemocy w rodzinie.

⁴ Do 22.03.2023 roku była to przemoc w rodzinie.

- ⇒ potrzeba ochrony macierzyństwa – 108 rodzin (520 osób);
- ⇒ bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych – 106 rodzin (356 osób).

Pozostałe powody udzielania świadczeń pomocy społecznej w Ełku występowały znacznie rzadziej lub wcale. W 2023 roku z powodu alkoholizmu z pomocy społecznej korzystało 181 rodzin, 68 rodzin korzystało z pomocy z powodu bezdomności, 42 rodziny z powodu trudności w przystosowaniu do życia po opuszczeniu zakładu karnego, 24 rodziny z powodu narkomanii, 4 rodziny z powodu przemocy domowej oraz 1 rodzina z powodu potrzeby ochrony ofiar handlu ludźmi.

3. Diagnoza obszaru zdrowia psychicznego w Mieście

Istotnym wyzwaniem dla zdrowia publicznego w ostatnich latach stała się ochrona zdrowia psychicznego. Wpływ na wzrost rozpowszechniania problemów psychicznych miała w szczególności pandemia COVID-19 oraz wprowadzone w związku z nią ograniczenia w funkcjonowaniu różnych sfer życia społeczno-gospodarczego, a także czasowa izolacja społeczna oraz utrudniony dostęp do specjalistów. Kolejne wyzwania w tym zakresie przyniósł wybuch wojny w Ukrainie i skoncentrowanie wielu działań na pomocy osobom dotkniętym tym konfliktem, a jednocześnie panujące w społeczeństwie poczucie zagrożenia wojną.

Zdrowia psychicznego Polaków dotyczą badania, których wyniki zostały zawarte w raporcie „Kompleksowe badanie stanu zdrowia psychicznego społeczeństwa i jego uwarunkowań (EZOP II)”. Objęto nim trzy grupy wiekowe: dzieci w wieku 0–6 lat, dzieci i młodzież w wieku 7–17 lat oraz dorosłych w wieku 18 lat i powyżej. W świetle badania najczęściej występującymi zaburzeniami rozwojowymi u małych dzieci są emocjonalno-afektywne, które wykazano

u ponad 6% dzieci. W dalszej kolejności wskazuje się na zaburzenia adaptacyjne, zaburzenia komunikacji społecznej oraz zaburzenia interakcji z innymi, dotyczące ponad 4% dzieci w wieku do 6 lat. Wyniki badania wskazują na to, że w grupie dzieci i młodzieży od 7 do 17 lat ponad pół miliona cierpi na zaburzenia psychiczne, przy czym ponad 200 tys. to dzieci w wieku od 7 do 11 lat, a ponad 350 tys. jest w wieku od 12 do 17 lat. Ponadto więcej niż 300 tys. dzieci i młodzieży doświadcza zaburzeń internalizacyjnych, na które składają się przede wszystkim zaburzenia lękowe, a ok. 70 tys. dzieci i młodzieży potwierdziło zaburzenia nastroju, w tym zaburzenia depresyjne.

W przypadku osób dorosłych, badanie ujawniło zaburzenia psychiczne w perspektywie całego życia u 26,5% uczestników. Wśród problemów o największym rozpowszechnieniu wymieniano zaburzenia spowodowane używaniem alkoholu (7,3%), napady lękowe (7,0%), fobie swoiste (4,9%), epizody depresji (3,9%) i zaburzenia zachowania (3,8%). Należy przy tym mieć na uwadze, iż badanie to zostało przeprowadzone jeszcze przed okresem pandemii Covid-19, natomiast aktualne dane światowe wskazują na wyższe rozpowszechnienie zaburzeń depresyjnych niż ujawnione w badaniu⁵.

⁵ Narodowy Program Ochrony Zdrowia Psychicznego na lata 2023–2030, s. 1-4.

Dane dotyczące zdrowia psychicznego mieszkańców Ełku są rozproszone w statystykach różnych instytucji, działających w tym obszarze. Nie dają one całościowego obrazu zjawisk z nim związanych, ponieważ odnoszą się do osób, u których problemy psychiczne zostały zdiagnozowane i które obejmowane są specjalistycznym wsparciem.

Tabela 4. Liczba wydanych orzeczeń dla mieszkańców Ełku poniżej 16 roku życia, według wybranych powodów, w latach 2021-2023

Rok	Razem liczba orzeczeń	Wiek			Płeć	
		0-3 lata	4-7 lat	8-16 lat	K	M
Upośledzenie umysłowe						
2021	7	0	1	6	1	6
2022	7	0	1	6	4	3
2023	5	0	1	4	0	5
Choroby psychiczne						
2021	7	0	1	6	4	3
2022	9	1	1	7	3	6
2023	1	0	0	1	0	1
Całościowe zaburzenia rozwojowe						
2021	77	11	25	41	11	66
2022	54	10	23	21	12	42
2023	70	7	24	39	13	57

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE NA PODSTAWIE DANYCH POWIATOWEGO ZESPOŁU DS. ORZĘKANIA O NIEPEŁNOSPRAWNOŚCI.

Istotnych informacji dostarczają dane Powiatowego Zespołu ds. Orzekania o Niepełnosprawności w Ełku. W ich świetle, w latach 2021-2023 mieszkańcom Ełku przed 16 rokiem życia wydano 19 orzeczeń z powodu upośledzenia umysłowego, 17 orzeczeń z powodu chorób psychicznych oraz 201 orzeczeń z powodu całościowych zaburzeń rozwojowych. Najwięcej orzeczeń wydawanych jest dzieciom i młodzieży od 8 do 16 lat – w 2023 roku stanowiły one 57,9% ogółu orzeczeń, podczas gdy orzeczenia dla dzieci 4-7 lat to 32,9%, a dla dzieci do 3 lat – 9,2%. W grupie dzieci i młodzieży do 16 roku życia przeważają chłopcy, którzy w 2023 roku stanowili 82,9%.

Tabela 5. Liczba wydanych orzeczeń dla mieszkańców Ełku powyżej 16 roku życia, według wybranych powodów, stopnia niepełnosprawności i wieku w latach 2021-2023

Rok	Razem liczba orzeczeń	Stopień			Wiek			
		Znaczny	Umiarkowany	Lekki	16-25	26-40	41-60	61 i więcej
2021	219	48	107	62	57	54	70	38
2022	182	55	86	41	57	37	46	42
2023	198	52	101	45	43	49	61	45

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE NA PODSTAWIE DANYCH POWIATOWEGO ZESPOŁU DS. ORZĘKANIA O NIEPEŁNOSPRAWNOŚCI.

W 2023 roku mieszkańcom Ełku w wieku powyżej 16 lat wydano 198 orzeczeń o niepełnosprawności z powodu upośledzenia umysłowego, chorób psychicznych oraz całościowych zaburzeń rozwojowych. Spośród tych trzech powodów najliczniej pojawiały się choroby psychiczne (159). Najczęściej wydawane były orzeczenia o stopniu umiarkowanym

(101), a następnie znacznym (52) i lekkim (45). Struktura wiekowa osób, którym wydawano orzeczenia jest dość zrównoważona. Najlichnieszą grupę stanowiły osoby w wieku 41-60 lat (61), a następnie 26-40 lat (49), 61 lat i więcej (45) oraz 16-25 lat (43).

Tabela 6. Liczba wydanych orzeczeń dla mieszkańców Ełku powyżej 16 roku życia, według wybranych powodów, wykształcenia oraz statusu zawodowego w latach 2021-2023

Rok	Płeć		Wykształcenie					Zatrudnienie	
	K	M	Mniej niż podstawowe	Podstawowe	Zasadnicze	Średnie	Wyższe	Tak	Nie
2021	89	130	44	62	38	57	18	39	180
2022	60	122	34	57	41	38	12	11	171
2023	91	107	38	49	42	55	14	39	159

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE NA PODSTAWIE DANYCH POWIATOWEGO ZESPOŁU DS. ORZĘKANIA O NIEPEŁNOSPRAWNOŚCI.

W grupie osób od 16 roku życia, którym wydano orzeczenia przeważali mężczyźni, którzy w liczbie 107 stanowili 54,0% ogółu. Są to osoby ze zróżnicowaniem wykształceniem, spośród których 55 osób miało wykształcenie średnie, 49 osób – podstawowe, 42 osoby – zasadnicze, 38 osób – mniej niż podstawowe, a 14 osób – wykształcenie wyższe. Większość tych osób nie pracowała (80,3%).

Informacji dotyczących stanu zdrowia psychicznego mieszkańców Ełku mogą dostarczyć dane placówek opieki zdrowotnej, świadczących specjalistyczną pomoc osobom z problemami psychicznymi. W 2023 roku w ramach Ełckiego Centrum Psychoterapii i Psychiatrii funkcjonującego w strukturach Pro Medica Sp. z o.o., psychiatrzy udzielili porad 168 mieszkańcom Ełku, zarówno dorosłym, jak i dzieciom. W porównaniu do 2021 roku liczba osób, które objęte były opieką psychiatryczną wzrosła o 105, a wpływ na to mogła mieć przede wszystkim trwająca jeszcze w latach 2021-2022 pandemia i ograniczenia w dostępie do lekarzy specjalistów. W Poradni Zdrowia Psychicznego 1 Wojskowego Szpitala Klinicznego z Polikliniką SPZOZ w Lublinie Filia w Ełku w 2023 roku opieką psychiatryczną objęte były 303 osoby, tj. o 31 osób więcej niż w 2021 roku. W Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej pomocą psychologiczną w 2023 roku opieką psychologiczną objęto 590 osób, w 2022 roku były to 834 osoby, a w 2021 roku 708 osób.

Jednym z przejawów problemów i zaburzeń psychicznych mogą być próby samobójcze. W świetle danych Komendy Powiatowej Policji w Ełku w 2023 roku dorośli mieszkańcy Ełku podjęli 24 próby samobójcze oraz dokonali 9 samobójstw. Liczba tych prób w latach 2021-2023 utrzymywała się na zbliżonym poziomie 23-24 przypadków. Dzieci i młodzież w latach 2021-2022 podejmowały po 9 prób samobójczych, a w 2023 roku były to 3 próby samobójcze.

Tabela 7. Liczba samobójstw wśród mieszkańców Ełku w latach 2021-2023

Wyszczególnienie	2021	2022	2023
Liczba prób samobójczych dzieci i młodzieży	9	9	3
Liczba prób samobójczych dorosłych	23	24	24

Liczba samobójstw dzieci i młodzieży	0	0	0
Liczba samobójstw dorosłych	5	14	9

ŹRÓDŁO: KPP w EŁKU.

Pomoc osobom z zaburzeniami psychicznymi udzielana jest przez Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Ełku. W 2023 roku taką pomocą objętych było 237 osób z zaburzeniami psychicznymi, co oznacza wzrost ich liczby w porównaniu do 2021 roku o 73 osoby, tj. o 44,5%. Wśród nich było 115 kobiet (48,5%) oraz 122 mężczyzn (51,5%).

Corocznie MOPS w Ełku obejmuje osoby z zaburzeniami psychicznymi specjalistycznymi usługami opiekuńczymi dla osób z zaburzeniami psychicznymi. W 2023 roku były to 42 osoby, w tym 3 dzieci, w 2022 roku 46 osób (6 dzieci) oraz w 2021 roku 66 osób (6 dzieci). Osoby z zaburzeniami psychicznymi, które nie są w stanie samodzielnie funkcjonować i wymagają całodobowej opieki, mogą zostać umieszczone w domu pomocy społecznej. W końcu 2023 roku taką pomoc otrzymało 79 osób, w 2022 roku 72 osoby, a w 2021 roku 71 osób.

Tabela 8. Osoby z zaburzeniami psychicznymi objęte pomocą MOPS w Ełku w latach 2021-2023

Wyszczególnienie	2021	2022	2023
Liczba osób z zaburzeniami psychicznymi objętych pomocą MOPS, w tym:	164	217	237
- kobiety	78	105	115
- mężczyźni	86	112	122
Liczba osób objętych specjalistycznymi usługami opiekuńczymi dla osób z zaburzeniami psychicznymi	66 w tym 6 dzieci	46 w tym 6 dzieci	42 w tym 3 dzieci
Liczba osób z zaburzeniami psychicznymi przebywających w domu pomocy społecznej (stan na koniec roku)	71	72	79

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE NA PODSTAWIE DANYCH MOPS W EŁKU.

Wsparcie osobom z zaburzeniami psychicznymi udziela również Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Ełku. W 2023 roku pomoc otrzymało 176 osób, czyli o 22 osoby, tj. o 14,3% więcej niż w 2021 roku. Większość wśród nich to kobiety, które w liczbie 110, stanowiły 62,5% ogółu, a mężczyźni, w liczbie 66, to 37,5%.

Tabela 9. Osoby z zaburzeniami psychicznymi objęte pomocą PCPR w Ełku w latach 2021-2023

Wyszczególnienie	2021	2022	2023
Liczba osób z zaburzeniami psychicznymi objętych pomocą PCPR	154	159	176
- kobiety	99	104	110
- mężczyźni	55	55	66

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE NA PODSTAWIE DANYCH PCPR W EŁKU.

Osoby z zaburzeniami psychicznymi funkcjonują również na rynku pracy. Wśród osób bezrobotnych zamieszkujących Ełk w 2023 roku było 30 osób z chorobami psychicznymi jako orzeczoną przyczyną niepełnosprawności oraz 1 osoba z upośledzeniem umysłowym. Stanowiły one 22,3% ogółu bezrobotnych niepełnosprawnych w Ełku. W 2022 roku w rejestrze PUP było 28 z chorobami psychicznymi, 1 osoba z upośledzeniem umysłowym i 1 osoba

z całościowymi zaburzeniami rozwojowymi, natomiast w 2021 roku 33 osoby z chorobami psychicznymi i jedna osoba z upośledzeniem umysłowym. Istotne jest to, że wśród osób z niepełnosprawnościami zarejestrowanych w PUP dominują osoby o lekkim stopniu niepełnosprawności, które stanowią 83,5%, więc można wnioskować, że i wśród osób, które mają orzeczenia z powodu problemów psychicznych, również tak struktura może wyglądać.

Powyższe dane i informacje mogą wskazywać na przybliżoną skalę problemów mieszkańców Ełku, związanych z obszarem zdrowia psychicznego, ale tak jak zaznaczono we wstępie, dotyczą one osób, które mają odpowiednie orzeczenia o niepełnosprawności bądź korzystają ze specjalistycznych form wsparcia skierowanych do osób z zaburzeniami psychicznymi, chorobami psychicznymi czy innymi trudnościami.

4. Zasoby lokalnego systemu ochrony zdrowia psychicznego

Lokalny system ochrony zdrowia psychicznego w Ełku tworzą instytucje i organizacje działające w obszarze ochrony zdrowia, pomocy społecznej, rynku pracy, edukacji, bezpieczeństwa publicznego i innych.

Wśród podmiotów funkcjonujących w obszarze ochrony zdrowia należy wskazać w szczególności Ełckie Centrum Psychoterapii i Psychiatrii, funkcjonujące w ramach Szpitala „Pro Medica” Sp. z o. o., w skład którego wchodzi:

- Poradnia Psychologiczna dla Dzieci i Młodzieży,
- Poradnia Zdrowia Psychicznego dla Dzieci i Młodzieży,
- Poradnia Terapii Uzależnienia i Współuzależnienia od Alkoholu,
- Poradnia Terapii Uzależnienia i Współuzależnienia od Substancji Psychoaktywnych,
- Poradnia Psychologiczna.

Centrum oferuje bezpłatną i profesjonalną pomoc psychologiczną i psychoterapeutyczną dla dzieci i młodzieży w sytuacjach kryzysowych m.in.: w problemach wieku dorastania, trudnościach wychowawczych, zaburzeniach zachowania, lękowych, depresyjnych, adaptacyjnych, psychosomatycznych, w trudnościach w kontaktach z rówieśnikami, a także ofiarom przemocy domowej. Poradnia zdrowia psychicznego dla dzieci i młodzieży wchodząca w skład centrum specjalizuje się w świadczeniu usług z zakresu diagnostyki, terapii i wsparcia medycznego dla osób w wieku dziecięcym i młodzieżowym. Ponadto w Ełku funkcjonuje Poradnia Zdrowia Psychicznego w ramach 1 Wojskowego Szpitala Klinicznego z Polikliniką SPZOZ w Lublinie Filia w Ełku.

W Ełckim Centrum Rewitalizacji Społecznej „STAJNIA” funkcjonuje Poradnia Rodzinna, finansowana w ramach Miejskiego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii na lata 2023-2026. Jej celem jest zaspokajanie potrzeb mieszkańców Ełku w zakresie specjalistycznego poradnictwa. Realizowane są tu bezpłatne konsultacje psychologiczne, pedagogiczne i socjoterapeutyczne dla dzieci, młodzieży oraz rodziców, poradnictwo rodzinne i małżeńskie, poradnictwo prawne, konsultacje indywidualne dla rodzin z problemem alkoholowym, spotkania grup dla kobiet współuzależnionych i grup DDA, pomoc osobom doświadczającym przemocy oraz pokrzywdzonych przestępstwem, a także konsultacje motywacyjno-edukacyjne. Również w ramach Miejskiego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii na lata 2023-2026 funkcjonuje Poradnia Profilaktyczno-Konsultacyjna, zajmująca się problemami uzależnień od środków psychoaktywnych oraz uzależnień behawioralnych. W poradni prowadzone są konsultacje i porady realizowane przez wykwalifikowany personel – terapeutę, profilaktyka uzależnień, psychologa i coacha. Ze wsparcia specjalistów mogą tu korzystać mieszkańcy Ełku, w tym dzieci i młodzież, rodzice oraz pedagodzy szkolni.

W obszarze pomocy społecznej należy wskazać w szczególności Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Ełku oraz Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Ełku. Przy PCPR w Ełku funkcjonuje Powiatowy Zespół ds. Orzekania o Niepełnosprawności dla powiatu ełckiego zajmujący się orzekaniem o niepełnosprawności, stopniu niepełnosprawności oraz wskazaniach do ulg i uprawnień.

W Ełku działają także placówki stacjonarnej pomocy społecznej, w tym Środowiskowy Dom Samopomocy „Lawendowy Zakątek” w Ełku. Warto tu nadmienić, że jeszcze w 2022 roku na terenie Miasta funkcjonowały dwa środowiskowe domy samopomocy: ŚDS „Pod Kasztanami” w Ełku oraz ŚDS Lawendowy Zakątek w Ełku. Uchwałą Rady Miasta Ełku nr XLVIII.489.2022 z dnia 30 listopada 2022 r. ŚDS „Pod Kasztanami” włączony został w strukturę ŚDS „Lawendowy Zakątek”. Funkcjonują tu także dwa domy pomocy społecznej: DPS „Tęczowy Dom” prowadzony na zlecenie powiatu ełckiego przez Zgromadzenie Sióstr Benedyktynek Misjonarek oraz DPS „Misericordia” prowadzony przez „Ikaria” Sp. z o. o., które również zapewniają wsparcie osobom z zaburzeniami psychicznymi.

W obszarze edukacji w roku szkolnym 2022/2023 funkcjonowało 8 szkół podstawowych oraz liceum ogólnokształcące. W czterech szkołach podstawowych funkcjonowało łącznie 19 oddziałów integracyjnych. W Ełku funkcjonuje również Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy, prowadzony przez Powiat Ełcki. W jego skład wchodzi szkoła podstawowa, branżowa szkoła I stopnia oraz szkoła przysposabiająca do pracy. W tym obszarze warto również wskazać Powiatowe Centrum Pomocy Psychologiczno-Pedagogicznej w Ełku.

Aktywizacją zawodową poszukujących pracy i bezrobotnych osób z niepełnosprawnościami, w tym z problemami psychicznymi zajmuje się Powiatowy Urząd Pracy w Ełku. Działa tu również Warsztat Terapii Zajęciowej prowadzony przez Katolickie Stowarzyszenie

Niepełnosprawnych Diecezji Ełckiej. Jest to miejsce dla dorosłych z niepełnosprawnością intelektualną, którzy posiadają orzeczenia o stopniu niepełnosprawności ze wskazaniem do terapii zajęciowej. W WTZ nabywają oni umiejętności niezbędnych do samodzielnego życia oraz są przygotowywani do podjęcia pracy na miarę swoich potrzeb i możliwości.

Zadania w obszarze bezpieczeństwa publicznego realizuje Komenda Powiatowa Policji w Ełku.

Powyższa lista nie wyczerpuje katalogu instytucji oferujących pomoc i wsparcie, prezentuje natomiast część elementów systemu wsparcia osób z niepełnosprawnościami, w szczególności z zaburzeniami psychicznymi i w kryzysie zdrowia psychicznego. Istotna jest również rola organizacji pozarządowych, które działają w obszarze pomocy i wsparcia tych osób, w tym poprzez realizację zadań publicznych w tym zakresie. Wśród nich należy wskazać takie organizacje jak Stowarzyszenie Pomocy Humanitarnej im. św. Łazarza z siedzibą w Ełku, zajmujące się specjalistycznymi usługami opiekuńczymi, opieką wytchnieniową oraz asystencją osobistą czy Ełckie Stowarzyszenie Sportów Walki „Sekcja Zero”, które realizuje specjalistyczne usługi opiekuńcze dla osób z zaburzeniami psychicznymi.

5. Cele i kierunki działania

Program Ochrony Zdrowia Psychicznego w mieście Ełku na lata 2024-2028 skierowany jest do całego społeczeństwa zamieszkującego Ełk, w każdej grupie wiekowej, w tym do osób doświadczających kryzysów, problemów oraz chorób w sferze zdrowia psychicznego.

Biorąc pod uwarunkowania prawne i programowe, diagnozę obszaru zdrowia psychicznego w Ełku oraz zdefiniowane zasoby lokalnego systemu pomocy i wsparcia, zdefiniowano cel główny, cele szczegółowe oraz działania niezbędne do realizacji Programu.

Cel główny Programu brzmi następująco:

Zapewnienie osobom z zaburzeniami psychicznymi, w tym osobom doświadczającym kryzysu psychicznego, dostępu do kompleksowych usług społecznych, służących wysokiej jakości życia tych osób oraz zapewnieniu zaspokojenia ich potrzeb.

Cel szczegółowy 1.

Promocja zdrowia psychicznego i zapobieganie zaburzeniom psychicznym oraz kryzysom zdrowia psychicznego

- 1) Działania na rzecz podnoszenia świadomości społecznej dotyczącej zdrowia psychicznego oraz zapobiegania stygmatyzacji osób z zaburzeniami psychicznymi poprzez m.in. udział w kampaniach promocyjnych, działania informacyjno-edukacyjne i organizowanie konferencji tematycznych.

- 2) Promowanie zdrowego stylu życia poprzez organizację festynów, imprez oraz upowszechnianie aktywnych form spędzania czasu wolnego.
- 3) Działania służące zwiększaniu umiejętności radzenia sobie w trudnych sytuacjach życiowych, skierowane do dzieci, młodzieży szkolnej, rodziców/opiekunów oraz całych rodzin, w szczególności takie jak: warsztaty, prelekcje, spotkania edukacyjne, zajęcia pozalekcyjne budujące umiejętności wzmacniające odporność psychiczną.
- 4) Aktywizowanie osób starszych oraz osób z niepełnosprawnościami, w szczególności doświadczających samotności i zagrożonych lub doświadczających wykluczenia społecznego, a także integracja tych osób i ich rodzin ze środowiskiem lokalnym.
- 5) Wczesne wykrywanie depresji oraz identyfikacja zaburzeń zachowań wśród dzieci i młodzieży.

Okres realizacji: 2024-2028

Oczekiwane rezultaty: zwiększenie świadomości społecznej w obszarze zdrowia psychicznego, wzmocnienie i ukształtowanie postaw zdrowego życia, zmniejszenie skali występowania zaburzeń psychicznych, w tym wśród osób starszych, zmniejszenie zagrożenia występowania kryzysów zdrowia psychicznego

Cel szczegółowy 2.

Zapewnienie osobom z zaburzeniami psychicznymi dostępu do kompleksowych usług zdrowotnych i społecznych, niezbędnych do życia w środowisku rodzinnym i społecznym

- 1) Organizacja wsparcia terapeutycznego i poradnictwa specjalistycznego, dostosowanego do potrzeb osób z zaburzeniami psychicznymi oraz osób w kryzysie zdrowia psychicznego, służącego przezwyciężaniu trudnych sytuacji życiowych.
- 2) Udzielanie pomocy psychologiczno-pedagogicznej oraz specjalistycznego wsparcia, w tym terapeutycznego, dzieciom i uczniom, z uwzględnieniem ich zróżnicowanych potrzeb edukacyjnych i rozwojowych, ich rodzinom oraz nauczycielom .
- 3) Udzielanie pomocy osobom z zaburzeniami psychicznymi oraz osobom w kryzysie zdrowia psychicznego i ich rodzinom w szczególności w formie specjalistycznych usług opiekuńczych, asystentury, teleopieki, projektów socjalnych, a także pomocy finansowej i rzeczowej.
- 4) Rozwój podmiotów oferujących różne formy opieki i wsparcia dla osób z zaburzeniami psychicznymi, zapewniających pomoc w zaspokajaniu niezbędnych potrzeb życiowych, a także stymulujących intelektualną, psychiczną i fizyczną sprawność, w tym środowiskowych domów samopomocy, dziennych domów pobytu, warsztatów terapii zajęciowej.

- 5) Zapewnienie dostępności do świadczeń zdrowotnych z zakresu psychiatrii i psychologii klinicznej dzieci, młodzieży i dorosłych mieszkańców.
- 6) Rozwój wolontariatu na rzecz wsparcia środowiska osób z zaburzeniami psychicznymi oraz dla osób w kryzysie psychicznym oraz po nim.
- 7) Zwiększanie dostępu mieszkańców do konsultacji za pośrednictwem narzędzi teleinformatycznych, w tym poprzez tworzenie i/lub upowszechnianie telefonów wsparcia i zaufania, poradni internetowych, infolinii i linii wsparcia, dostosowanych do potrzeb osób w różnym wieku.
- 8) Współpraca z Powiatowym Urzędem Pracy w zakresie aktywizacji zawodowej osób z zaburzeniami psychicznymi, w tym poprzez szkolenia, doradztwo zawodowe, staże zawodowe, działania na rzecz zwiększania świadomości pracodawców, tworzenie miejsc pracy chronionej.

Okres realizacji: 2024-2028

Oczekiwane rezultaty: poprawa jakości życia osób z zaburzeniami psychicznymi oraz w kryzysie zdrowia psychicznego, zwiększenie dostępności wysokiej jakości usług zdrowotnych i społecznych, włączenie społeczne osób z zaburzeniami psychicznymi.

Cel szczegółowy 3.

Wzmocnienie lokalnego systemu wsparcia osób z zaburzeniami psychicznymi oraz w kryzysie zdrowia psychicznego

- 1) Współpraca, finansowa i pozafinansowa, z organizacjami pozarządowymi, działającymi w obszarze promocji zdrowia psychicznego oraz pomocy i wsparcia osób z zaburzeniami psychicznymi.
- 2) Udział osób zaangażowanych w realizację Programu w szkoleniach, konferencjach i innych działaniach edukacyjnych, służących zwiększeniu kompetencji i wiedzy w obszarze promocji zdrowia psychicznego, pomocy osobom z zaburzeniami psychicznymi oraz przeciwdziałania i wczesnego wykrywania zachowań suicydalnych.

Okres realizacji: 2024-2028

Oczekiwane rezultaty: skuteczny system wsparcia osób z zaburzeniami psychicznymi, wysoka jakość usług zdrowotnych i społecznych.

6. Monitoring Programu

Monitoring Programu pozwala sprawdzać, czy zaplanowane działania są wdrażane w założony sposób. Powinien być przeprowadzany corocznie przez Urząd Miasta w Ełku na podstawie

danych i informacji, będących w posiadaniu instytucji, jak również pozyskanych od poszczególnych podmiotów zaangażowanych we wdrażanie Programu. Powinny to być dane roczne z uwzględnieniem ich dostępności na moment przeprowadzania monitoringu. Weryfikacji będą podlegać poniższe wskaźniki:

Lp.	Nazwa wskaźnika
1.	Liczba zorganizowanych działań na rzecz podnoszenia świadomości społecznej. Liczba wydarzeń promujących zdrowy styl życia. Liczba wydarzeń służących zwiększaniu umiejętności radzenia sobie w trudnych sytuacjach.
2.	Liczba osób korzystających z poradnictwa specjalistycznego. Liczba osób korzystających z pomocy psychologiczno-pedagogicznej. Liczba osób korzystających z usług opiekuńczych, asystentury, teleopieki. Liczba placówek/liczba uczestników. Liczba osób korzystających z porad psychiatry. Liczba osób z zaburzeniami psychicznymi zarejestrowanych w PUP.
3.	Liczba organizacji pozarządowych realizujących zadania z zakresu promocji zdrowia psychicznego oraz wsparcia osób z zaburzeniami psychicznymi. Liczba osób biorących udział w szkoleniach i innych działaniach edukacyjnych.

7. Źródła finansowania

Realizacja zadań określonych w Programie będzie finansowana z:

- 1) budżetu Miasta Ełku,
- 2) budżetu Wojewody Warmińsko-Mazurskiego,
- 3) środków Powiatowego Urzędu Pracy w Ełku,
- 4) środków Warmińsko-Mazurskiego Oddziału Wojewódzkiego Narodowego Funduszu Zdrowia,
- 5) środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych,
- 6) środków własnych podmiotów realizujących zadania Programu,
- 7) środków pozyskanych z Unii Europejskiej.

UZASADNIENIE

Podstawą prawną przyjęcia programu jest art. 2 ust. 4 pkt 1 ustawy z dnia 19 sierpnia 1994 r. o ochronie zdrowia psychicznego (Dz. U. z 2024 r. poz. 917). Wskazano w nim, że prowadzenie działań określonych w Narodowym Programie Ochrony Zdrowia Psychicznego należy do zadań własnych samorządów wszystkich stopni, w tym gmin. Z kolei na podstawie § 2 ust. 1 pkt 8 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 30 października 2023 r. w sprawie Narodowego Programu Ochrony Zdrowia Psychicznego na lata 2023-2030 (Dz. U. poz. 2480) realizatorami programu są m.in. samorządy gmin. Zobowiązano samorządy do opracowania lokalnych programów ochrony zdrowia psychicznego.

Program Ochrony Zdrowia Psychicznego w mieście Elku na lata 2024-2028 skierowany jest do całego społeczeństwa zamieszkującego Elk, w każdej grupie wiekowej, w tym do osób doświadczających kryzysów, problemów oraz chorób w sferze zdrowia psychicznego. Biorąc pod uwagę uwarunkowania prawne i programowe, diagnozę obszaru zdrowia psychicznego w Elku oraz zdefiniowane zasoby lokalnego systemu pomocy i wsparcia, określono cel główny, cele szczegółowe oraz działania niezbędne do realizacji programu. Głównym celem jest zapewnienie osobom z zaburzeniami psychicznymi, w tym osobom doświadczającym kryzysu psychicznego, dostępu do kompleksowych usług społecznych, służących wysokiej jakości życia tych osób oraz zapewnieniu zaspokojenia ich potrzeb.

W ostatnim roku obowiązywania program zostanie poddany kompleksowej ewaluacji oceniającej aktualność celów oraz działań. Możliwe będzie wydłużenie okresu, na który jest przyjmowany lokalny program. Pozwoli to zachować spójność z Narodowym Programem Ochrony Zdrowia Psychicznego ustanowionym przez Radę Ministrów na lata 2023-2030.